

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2016

YEARBOOK

2016

ГОДИНА 7
БРОЈ 8

VOLUME VII
NO 8

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2016
YEARBOOK

ГОДИНА 7
БР. 8

VOLUME VII
NO 8

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

доц. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

доц. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Сузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, лектор д-р Весна Коцева, виш лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица Негриевска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р
Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донеv
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. факс 201, 2000 Штип
Р. Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD— University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD— University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofilt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD, lecturer Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva, MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasova

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste

Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

- Надица Негрневска, Драган Донеv**
РАЗЛИКИ МЕЃУ ШПАНСКИОТ И ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК
ОД ФОНОЛОШКА ГЛЕДНА ТОЧКА 9
- Сања Спасковска**
ЗА ДИЈАЛЕКТНИТЕ НАЗИВИ НА БУБАМАРАТА (Coccinellidae)
И НАРОДНАТА СИМБОЛИКА ВО ШТИПСКО 19
- Марија Леонтиќ**
ПОТЕКЛО, АДАПТАЦИЈА И СЕМАНТИКА НА ТУРСКИОТ
СУФИКС -ди/-ти /-DI/ (-di, -di, -du, -dū, -ti, -ti, -tu, tū)
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК 27
- Пацка Тасева**
ЗА НЕКОИ ДИЈАЛЕКТНИ НАЗИВИ НА
РАСТИТЕЛНИОТ СВЕТ ВО РАДОВИШКИОТ ГОВОР
И НИВНАТА СИМБОЛИКА 37
- Даниела Ристова**
ФОНЕТСКО-ФОНОЛОШКИ СИСТЕМ ВО
ГРАДСКИОТ ВИНИЧКИ ГОВОР 47
- Мирјана Пачовска**
ЦЕЛОСНИ МАКЕДОНСКИ ФРАЗЕОЛОШКИ ЕКВИВАЛЕНТИ
НА ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ СО ЗБОРОТ „ВОДА“ КАКО
ГЛАВНА КОМПОНЕНТА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК 57

Книжевност

- Ева Ѓорѓиевска, Даринка Маролова**
ТРАДИЦИОНАЛНИОТ АЗИСКИ ТЕАТАР И
ДРАМАТУРГИЈАТА НА БЕРТОЛД БРЕХТ 71
- Кристина Мијалкова**
ИЗБОРОТ НА ЛИЧНИТЕ ИМИЊА ВО РОМАНОТ „ПИРЕЈ“
ОД ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ 79
- Драган Донеv, Толе Белчев, Данче Стефановска**
ПОСТМОДЕРНИСТИЧКИ СТРАТЕГИИ ВО МАКЕДОНСКАТА
МОДЕРНА И ПОСТМОДЕРНА ПОЕЗИЈА 87
- Александра Милева**
ЛИЧНИТЕ ИМИЊА ВО РОМАНОТ „И БОЛ И БЕС“ ОД СЛАВКО ЈАНЕВСКИ.. 97

Толе Белчев, Габриела Митева НЕАНТРОПОМОРФНИТЕ НАРАТОРИ ВО РАСКАЗИТЕ НА ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ	105
--	-----

----- *Методика*

Маријана Димитрова МЕТОДИКА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК: ОСНОВИ ЗА ЕФЕКТИВНО ЧИТАЊЕ.....	119
--	-----

Марија Крстева, Драган Донеv ПЕРЦЕПЦИЈА НА СТУДЕНТИТЕ ЗА СОПСТВЕНИТЕ ПРОБЛЕМИ ПРИ ЧИТАЊЕ АНГЛИСКИ ТЕКСТОВИ.....	133
--	-----

ФОНЕТСКО-ФОНОЛОШКИ СИСТЕМ ВО ГРАДСКИОТ ВИНИЧКИ ГОВОР

Апстракт

Предмет на овој труд се фонетско-фонолошките карактеристики на говорот на населението во стариот дел на Веница. Анализата е правена врз основа на говорот на три генерации, родени во три периоди: 1930 – 1940 година; 1960 – 1970 година.; родени по осамостојувањето на РМ. Преку извршениот преглед на вокалниот и консонантскиот систем констатирано е дека овој говор се вклопува во рамките на југоисточното наречје и во однос на појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршиле многу морфолошки промени, односно поместувања на местото на акцентот, при што извесни специфики се јавуваат во говорот на помладата генерација.

Клучни зборови: винички, говор, вокален систем, консонантски систем

Daniela RISTOVA²

PHONETIC AND PHONOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE SPEECH IN THE CITY OF VINICA

Abstract

The subject of this this work are the phonetic and phonological characteristics of the speech of the population that lives in the old part of Vinica. The analysis is based on the speech of three generations, born in three different periods: 1930-1940, 1960-1970, and people born after the recognition of Macedonia as autonomous state. Throughout the examination made about the vocal and consonantal system, it was noted that this speech fits in the frames of southeast dialect and concerning the starting prosodic system has not suffered bigger phonological changes, but only morphological changes were made. In other words displacing of the accent has been made, whereupon some specifics in the speech of younger population have arisen.

Keywords: Vinica's, speech, vocal, consonantal, system

¹ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев” – Штип

² Faculty of Philology, Goce Delcev University – Stip

ВОВЕД

Општина Винаца се наоѓа во Источна Македонија. Општината ја сочинуваат градот Винаца и уште 16 населени места. Општината има 19 938 жители (податок од 2002 год.). Го зафаќа југоисточниот дел од Кочанската Котлина. Од јужната страна е ограничена со северните падини на планината Плачковица, а на исток со падините на планината Голак. Центар на општината е градот Винаца. Покрај градот, општината ја сочинуваат уште шеснаесет села: Блатец, Виничка Кршла, Градец, Грљани, Драгобраште, Истибања, Јакимово, Калиманци, Крушево, Лаки, Лески, Липец, Пекљани, Трсино и Црн Камен.

Градот Винаца се наоѓа во подножјето на планината Плачковица, помеѓу планините Голак и Обозна, во југоисточниот дел на Кочанско-виничката Котлина, на северниот брег на реката Брегалница. Низ градот течат и повеќе помали реки, меѓу нив и реките Виничка и Градечка.

Градскиот винички говор го опфаќа територијалното подрачје на стариот дел на Винаца, т.е. пред да се случи миграцијата село – град околу средината на минатиот век. Имено, во 1948 год. бројот на жители во градот Винаца броел 2 568; во 1953 год. – 3 042; во 1961 год. – 4 048 жители. Од 1961 год., а особено во периодот 1971 – 1981 год. миграцијата село – град станува особено изразена и истата придонела во Винаца да се доселат поголем број жители од околните села, чијшто дијалект видно се разликува од градскиот винички говор.

Во овој труд ќе се осврнам на фонетско-фонолошките карактеристики на говорот на населението во стариот дел на Винаца, со тоа што анализата ќе ја правам врз основа на говорот на три генерации, родени во три периода: а) 1930 – 1940 г.; б) 1960 – 1970 г.; в) родени по осамостојувањето на РМ.

ВОКАЛЕН СИСТЕМ

Вокалниот систем во виничкиот градски говор е следниов:

и		у
е	ă	о
	(а)	
	а	

По својот изговор, вокалите се блиски до изговорот во стандардниот јазик. Тие се јавуваат во сите позиции: почетна, медијална и финална позиција, при што не постојат случаи на редукција, освен во некои примери. Гласот ă се јавува во одделни случаи, т.е. како континуант на вокалното *л, во турските лексеми и како дел од секвенците со вокалното *р. Гласот (а) го ставам во загради, бидејќи не може во целост да се каже дека има функција на фонема, односно овој глас се јавува како алофон на фонемата /а/ и таквиот изговор се среќава во одделни зборови, но нивниот број е многу мал, па можам да речам дека изговорот на гласот (а) е на маргините од системот, забележан во минимален број примери.

КОНСОНАНТСКИ СИСТЕМ

Сонанти			
	л	р	м
	л'/љ		н
ј			њ
Опструенти			
п	б	ф	в
т	д		
ц	с	ш	з
ч	џ	ш	ж
ќ	џ		
к	г	х	

Белешка: Во врска со фонемата /л'/, односно полумекиот изговор е карактеристика на постарата генерација и е во духот на историските процеси во македонските дијалекти, а мекиот изговор /љ/ се забележува кај помладата генерација.

ДИСТРИБУЦИЈА НА ФОНЕМИТЕ

Вокалот /и/ се изговара како и во стандардниот јазик, и може да се сретне во почетна, медијална и финална позиција:

- почетна позиција: *'игра, 'игла, игр'ачка, 'иверица;*
- медијална позиција: *полов'ина, св'ири, сек'ира, виол'ина, к'исел;*
- финална: *ст'анови, г'рчеви, јун'аци* и др.

Вокалот /и/ во градскиот винички говор не подлежи на редукција и го има истиот изговор во позиција зад алвеоларните опструенти *ч, ж, ш*, пр: *жив'от, шир'ок, ч'ичо* и др. Поради тоа што губењето на интервокално /в/ не е случај во овој говор, вокалот /и/ не бележи никакви случаи на поинаква реализација, пр: *стапов'и, кошов'и, синов'и, глав'и*.

Во поглед на дистрибуција на вокалот /е/ нема некои особени ограничувања, т.е. тој се сретнува во сите позиции и тоа во: почетна (*ед'ен, ел'ен, 'елка, 'есен*), медијална (*зел'ен, в'ечер, интер'есен, жел'езо, врет'ено*) и финална (*п'етле, маг'аре, здр'авје, пл'адне, ми'е, с'анце, ј'ајце*), при што забележуваме дека без разлика на позицијата (акцентирана или неакцентирана), вокалот /е/ има ист изговор. Единствено во мал број лексеми тој бележи одредена редукција, т.е. во неакцентирана позиција (*шиќ'ер < ш'еќер*).

*Случај на елизија е забележан во примерот *д'етто < д'етето, мен < мене, теб < тебе*, но не кај сите говорители.

Вокалот /a/ се изговара чисто во сите позиции, но постојат исклучоци, претежно кога вокалот е во неакцентирана и финална позиција со што се изговара позаторено, т.е. како вокалот /a/, но тоа не е особеност на сите говорители и не е случај во сите зборови. Имено, вокалот /a/ го има следниов изговор:

- во акцентирана позиција (и во почетен слог и во други позиции) се изговара без промени: *б'аба, ј'абука, д'аде, б'ато, оглед'ало, к'авга, згр'ада*;
- пред и зад акцентиран слог се изговара чисто: *н'ива, гл'еда, м'аска, посак'а, к'уката, м'ораше, донес'ела, кум'ица* и др.;
- *во финална позиција изговорот е со поместена артикулација кон горе, односно **Шаќ** (глас со изговор меѓу а и ѓ), но не во сите случаи и не кај сите говорители: *воден'ица/воденица, светлина/ светлина, јаз'ик/ јаз'ик, рак'иа/рак'иа, маг'аре/ маг'аре, раб'ота/раб'ота, ладовина/ ладовина* и др.
- пред членската морфема: *каф'ената, ст'арата, веч'ерата, ж'ената* и др.

Во суштина, вокалот /a/ се изговара широко, отворено. Исклучоците со изговор како **а** се во мал број и најмногу се однесуваат на именките (глаголите не се толку засегнати) и иако се слуша таков изговор и на крајот на зборот, т.е. во членската морфема -та, сепак тоа не е случај кај сите говорители и не може да се издвои како правило. Единствено што можам да констатирам е дека тој изговор, т.е. изговорот *а > а* е појава од понов датум. Овие примери ни даваат за право да дадеме една општа белешка во однос на редукцијата на гласот *а*, односно дека не станува збор за тотална редукција (каков што е случајот со другите југоисточни говори), туку дека се работи за поместена артикулација и за скратување на траењето и намалување на интензитетот на *а*.

Во виничкиот градски говор вокалот /y/ е фонолошки стабилен, т.е. при неговата дистрибуција не се забележуваат никакви промени, без разлика на позицијата: под акцент (*т'ука, др'уѓи, к'уче, с'ука*), во неакцентирана позиција (*н'огу, фала Б'огу*). Вокалот /o/ нема никакви ограничувања во поглед на дистрибуцијата. Се изговара исто во сите позиции:

- под акцент: *род'ител, м'ост, 'огин, 'офца*,
- во неакцентирана позиција: *вод'еница, копр'ива, кошт'ан, гол'емите, с'ело*;
- пред членската морфема: *ц'рното, н'иското, н'еговото телеф'оно*.

Се забележуваат мал број примери со редукција на *о > у*, пр:
кога > куг'а, тогаш > тог'ај > туг'ај.

Фонемата /ǎ/ се јавува како континуант на вокалното л:

- *каќ, но и кук, сǎзи, жǎчка, вǎк, дǎг, вǎна, жǎт, мǎзе*;
- како дел од секвенцата ѓр (во мал број зборови): *з'ǎрно, ц'ǎрно, ц'ǎрвено*;
- во заемките од турскиот јазик: *ф'ǎстан* (кај постарото население), *кајсм'ет, сǎклет, кǎна, пијалǎк, азǎр, јазǎк, кǎдрав, јастǎк* (денес оваа лексема е заменета со *п'ерница*);

- на почетокот на зборот: *џџка, џџне* и во лексемата *џџдџр*.

Вокалното /*ǰ*/ во виничкиот говор се јавува во иницијална позиција пред консонант или меѓу два консонанта:

- *‘рж, ‘рже, ‘рте, ‘рче; врба, мрда, трн, крв, црква, скрше, изрте;*
- зад слог кој завршува на вокал: *за’рже, за’рче*.

ДИСТРИБУЦИЈА НА КОНСОНАНТИТЕ

Сонанти

Сонантите по својата звучност се наоѓаат меѓу звучните консонанти и вокалите, со тоа што степенот на нивната гласност е понизок во однос на вокалите. Можат да стојат во сите позиции на зборформите, во иницијална, медијална и во финална позиција.

Сонантот /*j*/ во принцип не се изговара во почетна позиција пред *e*: *ед’ен, ‘еш, едн’џш* и пред *i*: *има, игла, искра, игра* и сл. (еребица > ј’аребица).

Глајдот /*j*/, исто така, не се изговара меѓу следниве вокални групи:

- *ae: зн’ае, тр’ае, тк’ае;*
- *ee: жнее, сее, пее;*
- *ие: мие, пие, спие, крие*, но *виа (вие);*
- *ое: кое, мое, твое, брое.*

Кога /*j*/ се наоѓа пред *a*, редовно се изговара, на пр.: *к’оја, м’оја, тв’оја*, а кај глаголите се забележува елелија на /*j*/, но претежно во говорот кај помладото население (постарите го изговараат /*j*/): *бр’оам/бр’ојам, сп’иат/ сп’ијат, кр’иат/кр’ијат, стојте*. Во финална позиција, /*j*/ се изговара: *кој, мој, твој, број, спој*, а кога се наоѓа зад /*i*/ се слуша како неслоговно –: *кри–те, спи–те, ми–те* и сл.

Сонантот /*l*/ се изговара тврдо:

- кога се наоѓа пред вокал од заден ред: *л’ага, л’акомо, ластов’ичка, л’ошо, л’ук, пл’ук, глуш’ец, сел’анец, чешла, лула, фрла, кашла, г’рло;*
- пред консонант: *м’алку, полски, м’алце, к’олку, т’олку, понед’елник, филџан, з’елка, ж’елка;*
- на крајот на зборот: *г’ол, пишт’ол, вид’ел, прав’ил, кот’ел, в’ол, им’ал, направ’ил, пријател, родител* итн.

Пред вокалите од преден ред, *i* и *e* сонантот *l* не може да стои, туку се реализира како алофонот /*l’*/, т.е. *л’еп, л’екар, л’им’он, л’ебл’еб’ија, л’ис’ица, л’ив’ада, л’им, л’’ига, л’’есно, н’ол’е*.

*Постарото население следниве зборови ги изговара со /*l’*/, додека во говорот на помладото население (кај поединци ова /*l’*/ затврднало и се изговара како /*l*/: *л’упе, вал’а, кл’уч, ол’упе, кл’ун, л’уте, ол’утеш, вил’ушка, нал’уте*, наспроти: *лупе, вала, клуч, олупе, луте, олутеш, вилушка, налуте*).

Како палатален глас, сонантот /*љ*/ редовно се јавува во следниве лексеми: *љ’убов/љуб’ов љ’убиџица, з’еље, в’оља, иљ’адо, Биљ’ана, љубом’ора, заљ’убен*.

Сонантот /н/ има дентално-алвеоларна реализација во сите позиции (освен пред веларните опструенти *к, г*, каде што се реализира како позициски алофон: *гр'аЎка, с'аЎка*:

- во почетна позиција: *н'ос, н'аше, н'его, напр'аве, н'амерно, н'иско, н'егова, н'ова*;
- во медијална позиција: *п'адне, з'наме, ж'енен, ј'агне, прен'есе, ник'не, в'ујна*;
- во финална позиција: *р'анен, п'рстен, к'амен, 'огин, к'орен, зал'еден, л'аден* итн.

Палаталниот назал /њ/ во виничкиот градски говор има мека артикулација. Во некои примери тој наполно стврднал и дал /н/.

Сонантот /њ/ стврднал во следниве зборови: *диња> д'ина, дуња>д'уна, коњ> к'он*, но *к'оњи*, а доследно се употребува во:

- *б'ања, бањ'арка, имењ'аци, с'ирење, свиња*;
- во именки што означуваат збирна множина: *к'аменеа, к'орења, т'рње, т'рња*;
- во наставката -ње (кај глаголските именки): *трч'ање, јад'ење, ор'ање, бр'ање, се'ење*;
- во наставката -иња (за образување множина): *време – врем'иња, пиле – пил'иња, деч'иња, мач'иња* и др.

Сонантот /м/, освен во слогови со сите вокали, во почетна позиција се сретнува:

- само пред сонант: *мја'ука, мр'авка, мр'аз, мл'адо, м'рсно*;
 - се среќава и во медијална позиција: *пл'емна, гл'амна, рамн'ина, ос'амне*;
- Сонантот /м/ отстапува во согласната група *мн* на почетокот на многу > *н'огу*.

Опструенти

За разлика од сонантите, опструентите се одликуваат со помала звучност. Гласот /в/ во виничкиот говор се сретнува во сите позиции. Важно е да се нагласи дека кога е во непосреден допир со безвучен консонант се реализира како алофон ШфК:

- во почетна позиција: *фторник, фчера, фнук*, но и: *внук/внука*;
- во медијална: *в'рфца, 'офца, ч'афка*; финална: *'убаф, љубоф, кораф*;
- а кога е во допир со вокал, се изговара како в: *в'ада, ави'он, в'ака, воден'ица, в'ол, веч'ера, св'ете, жив'от*.

Во групата *св-* во некои зборови овој глас си ја задржува звучноста: *св'адба, свек'рва, св'екор, св'ат*, а кај некои поединци се среќава изговор со /ф/: *сфек'рва, сф'екор, сф'ака*. Групата *све-* е упростена во следниве примери: *с'екој, с'екаков, сè*.

Кај одредени лексеми, претежно глаголите, во говорот на помладото население се забележува елизија на *v*, но сепак индивидуално уште се употребуваат и двете форми: *ст'аве/ ст'ае*, *пр'аве/пр'ае*, но: *унатре*, *улезе*, *у* (*во*).

Гласот /*f*/ си има свое место во консонантскиот систем на виничкиот говор. Редовно се изговара:

- во почетокот на зборот: *ф'урна*, *ф'рла*, *ф'але*, *ф'ака*, *ф'атка*, *ф'абрика*, *ф'ен*, *ф'ала*, *ф'урка*;
- во медијална позиција: *к'офа*, *к'афе*, *каф'ена*, *наф'ане*, *наф'ака*, *Ст'ефан*, *Ст'ефка*, *каф'ес*;
- на крајот на зборовите: *суф*, *моф*, *буф*, *прф*, *крф* итн.

Во виничкиот изговор се јавува и фонемата /*x*/.

Таа се испушта, т.е. се губи во:

- почетокот на зборовите пред вокал: *'арно*, *уб'аф* (*'уб'аво*), *'ич*, *'итар*, *ад'ет*, *'алва*, *'оде*, *'оро*, *иљ'адо*, *'ајде*, *р'ане* (*хране*);
- иницијална позиција пред консонант: *л'адно*, *л'еп* итн.

Во средината на зборот меѓу вокали се губи, а за таа сметка се должува вокалот:

- *снаа* (*сна:*), *раат* (*ра:т*), *саат*(*са:т*), *мавне* > *ма:не*, *јава* > *ја:*, *беа*, *имаа* > *има:*, *дојдеа/дојдоа*, *викаа* > *вика:* *нивна* > *нихно* > *нишно*, *Влаот* > *Влао*, *кивне* > *ки:не*, *кива* > *киа*; *стр'еа*, *мак'еа*, *гре'ота*, *гр'еови*, *с'уо/ с'уво* (помладото население), *м'уа*, *л'еа*, *пихна* > *пивна* > *п'и:на*, *мел'ем*, но: *п'азува*, *д'ува*, *дов'аза*, *на'оза* / *најд'ува* .

Во средината, а и на крајот на некои зборови /*x*/ преминува во /*f*/ или /*v*/:

- *кр'ефко*, *м'увла*, *буф*, *кож'уф*, *врф*, *моф*, *п'ердуф* > *п'ердуво*, *гл'уфци*, *т'ифко*.

Во средината на зборот пред консонант /*x*/ се чува во некои зборови:

- *б'охча*, *в'ехто*, *врхче*, *б'ехте*, *обр'ахче*, *ор'ахче*, *м'охче*, *в'охче*, *кл'ахче*, *л'ихче*, *н'охче*.

Во финална позиција редовно се чува нагласено /*x*/:

- *ор'ах* (им. орев и глаг. орав), *ор'ахо/ ор'ао*, *стр'ах*, *сиром'ах*, *гр'ех*, *н'их*, *гл'ух* (постарото население), *гр'ех*, *Д'уховден*; *м'ех*, *стом'ах*, но: *зм'ех* > *зм'еј* и *'одма* (веднаш).

Кај глаголите во минато време (аорист и имперфекст) фонемата /*x*/ е составен дел од зборот. Имено, таа редовно се употребува во прво лице еднина и сите три лица во множина со таа разлика што понекогаш, обично во говорот на помладото население знае да биде и испуштена, но во принцип, фонемата /*x*/ се чува, пример:

- (форми за аорист): *ја(с) прав'их*, *ти прави*, *он прави*; *ниа прав'ихме*, *виа*

- прав'ихте*, они правиа вс. *прав'и:ме*, правихте;
- (форми за имперфект): ја(с) *пр'авех*, ти правеше, он правеше; ниа *пр'авехме*, виа *пр'авехте*, они правеа вс. ниа праве:ме, виа *праве'ехте* (во второ лице множ. доаѓа и до удвојување на вокалот, но не се губи /х/);
 - Формите за минато време од глаголот СУМ се: *бех*, *беше*, *беше*; *бехме*/*бе:ме*, *бехте*, *беа* (нема /х/ во 3 л. мн.).

Фонемата /s/ егзистира во виничкиот градски говор и редовно се употребува:

- пред самогласките: *s'ид*, *s'ида*, *пр'осирен*, *s'ирка*;
- пред в, р се изговара /s/: *св'езда*, *св'ер*, *св'онче*, *Св'онко*, *s'рики*.

Кај зборовите што во еднина завршуваат на -г (белег, полог, нога), множинските форми се образуваат со з, а не со s, пример: *б'елези*, *п'олози*, *н'ози*.

Гласовите /ќ/ и /ѓ/ се добиени како резултат на различни процеси при замена на одредени прасловенски групи, при што прасловенските групи **тј*, **кт-* во градскиот винички говор дале **ќ**, а многу поретки се примерите со *шт* и *ш*:

- примери со **ќ**: *н'ок*, *с'иноќа*, *ќ'ут*, *г'аќи*, *ф'аќа*, *л'еќа*, *пр'аќа*, *св'еќа*, *н'еќе*, *ср'еќа*, *ќ'ерка*, *к'уќичка*, *м'ок*;
- примери со **шт**, **ш**: *п'омош*, *помошн'ици*, *ов'ошен*, *ов'ошје*, *овошт'арник*; *ј'агнешко*, *п'илешко*.

Прасловенската група **тѣј* > **ќ**: *б'раќа*, *св'аќа*/*сф'аќа*, *цвек'ара*.

Групата **дј* била заменета со **ѓ**, примери: *в'еѓа*, *м'еѓа*, *с'аѓи*, *госп'оѓа*, *р'аѓа*, *пре'оѓа*, *за'оѓа*, *пр'еѓа*, *р'ѓа*; а во мал број зборови е заменета со **жд**, **ж**, пр: *н'ужда*, *н'ужник*; додека пак, групата **дѣј* > **ѓ**: *ѓ'авол*, *л'уѓе* (кај помладото население).

Рзгледувајќи го фонолошкиот систем на виничкиот градски говор можеме да констатираме дека тој се вклопува во рамките на југоисточното наречје и во однос на појдовниот прозодиски систем не претрпел поголеми фонолошки промени, но се извршиле многу морфолошки промени, односно поместувања на местото на акцентот. Извесни специфики се јавуваат во говорот на помладата генерација, но тоа е посебен проблем на алофонијата и дистрибуцијата. Овде се ограничиме само на претставувањето на инвентарот на фонемите и дефинирањето на основните дистрибуциски правила.

Користена литература

- [1] Бетински 2013: Бетински Илија, *Беровскиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [2] Бојковска 2003: Бојковска Стојка, *Радовичкиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [3] Видоески 1962: Видоески Божидар, *Кумановскиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.

- [4] Видоески 1978: Видоески Божидар, „Вокалните системи на македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Прилози*, III, 1, МАНУ, Скопје, стр. 79-98.
- [5] Видоески 1988: Божидар Видоески, Разлошкиот говор во Вуковите записи и денеска, *Прилози*, МАНУ; XIII, 2, стр. 11-30.
- [6] Видоески 1998: Видоески Божидар, *Дијалектите на македонскиот јазик, том 1*, МАНУ, Скопје.
- [7] Видоески 1999а: Видоески Божидар, *Дијалектите на македонскиот јазик, том 2*, МАНУ, Скопје.
- [8] Видоески 1999б: Видоески Божидар, *Дијалектите на македонскиот јазик, том 3*, МАНУ, Скопје.
- [9] Видоески 2000а: Видоески Божидар, *Прашалник за собирање материјал за македонскиот дијалектен атлас*, ИМЈ, Скопје.
- [10] Видоески 2000б: Видоески Божидар, *Фонолошки бази на говорите на македонскиот јазик*, МАНУ, Скопје.
- [11] Конески 1981: Конески Блаже, *Грамматика на македонскиот литературен јазик*, Култура, Македонска книга, Скопје.
- [12] Малковски 1988: Д-р Ѓ. Малковски, *Виница и Виничко (монографија)*, НИГП „Европа 92“ – Кочани, Виница.
- [13] Конески 1982: Конески Блаже, *Историја на македонскиот јазик*, Култура, Скопје.
- [14] Стоевска-Денчова 2004: Стоевска-Денчова Еленка, *Кривоаланечкиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [15] Цветановски 2001: Цветановски Гоце, *Местото на перфектот во темпорално-модалниот систем на каршијачкиот говор*, Македонскиот глагол: синхронија и дијахронија, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [16] Цветановски 2001: Цветановски Гоце 2001, *Глаголите со значење менување влакно кај добитокот во дијалектите на македонскиот јазик*, Македонската лексикологија и лексикографија, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [17] Цветановски 2003: Цветановски Гоце, *За граматичката зависност на именската синтагма од глаголската синтагма во каршијачкиот говор*, Македонскиот јазик - минато, сегашност, иднина, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [18] Цветановски 2003: Цветановски Гоце, *Конститутивниот елемент на именската синтагма во каршијачкиот говор*, Теории и методи во ареалната лингвистика, МАНУ, Скопје.
- [19] Цветановски 2004а: Цветановски Гоце, *Каршијачкиот говор - Скопско (со посебен осврт на синтаксата)*, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.
- [20] Цветановски 2004б: Цветановски Гоце, *Општествените промени и дијалектите на македонскиот јазик*, Општествените промени и јазикот, ИМЈ „Крсте Мисирков“, Скопје.

- [21] Цветановски 2005: Цветановски Гоце, *Формална и функционална анализа на сложените глаголски форми (перифрастични конструкции) врз примери од скопскоблатскиот говор*, Литературен збор, LIII/4-6, Скопје.
- [22] Цветановски 2007: Цветановски Гоце, *Албанскиот јазичен елемент во западнопреспанскиот говор*, Јазиците во контакт, Денови на Благоја Корубин, Скопје.
- [23] Цветановски 2008: Цветановски Гоце, *Типови plusquamperfectum во скопскоблатскиот и западнопреспанскиот говор (формален и функционален опис)*, XXXV научна конференција, Охрид.
- [24] Цветановски 2009: Цветановски Гоце, *Од лексиката на западнопреспанскиот говор (во Р Албанија)*, Зборник во чест на К. Конески, Скопје.
- [25] Цветановски 2010: Цветановски Гоце, *Говорот на Македонците во Мала Преспа (западнопреспански говор)*, ИМЈ „Крсте Мисирков”, Скопје.
- [26] Цветановски 2010: Цветановски Гоце, *Карактеристики на фонолошките бази во граничните зони на западното македонско наречје (врз примери од скопскоблатскиот и западнопреспанскиот говор)*, Конференција и заседание на Комисијата за фонетика и фонологија при Меѓународниот славистички комитет, Скопје, 2010.
- [27] Цветановски 2010: Цветановски Гоце, *Јазиците во контакт и нивното меѓусебно влијание на планот на лексиката (врз примери од западнопреспанскиот говор)*, Филолошки студии, Скопје – Перм – Љубљана – Загреб.